

REGÉLŐ.

Pesten csötörtökön majus 30^{kán} 1839.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi díjja helyben képekkel 5 ft. borítéktalanul; postán 6 ft. pengőben Budapestiek évnegyedenként is válthatnak példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p.p.

ELBESZÉLÉS.

*A' tűzbolt.**(Folytatása.)*

Széles és magas volt a' terem, melybe napfény soha sem hatott; a' természetes világ lámpák által pótoltaték. Erős, majdnem vASFalak okozák, hogy a' tanácskozásnak bárminő tárgyát innen kihallani soha sem lehetett. A' padozat több egymásfölötti szőnyeggel volt beterítve, kivevén egy, körülbelől tizenkét lábnyi átmérőjű helyet. Olly borzasztó dolgok végeztettek e' teremben, hogy a' vér szökelése megszűnik ereinkben, ha csak visszagondolunk. Egy mellék-szobában tartattak ama minden képzelhető szerek, mellyekkel szétfeszíték az idegeket, marczangolták a' testet, eldarabolták a' csontokat, — ha t.i. valaki a' velencei zsarnokságot tetteleg vagy szóval megbántotta. A' tizenkét lábnyi tér fölnyitható volt; ebbe vetteté a' elitéltnek félholt teste, mellyet egy irtózatós gépely a' fenéken, a' leesett tárgy által mozgásba hozattatván, atomokká változtatott. Egy csiga-lépcső, mellyet karpit-ajtó rejte, harang idomú, egészen vashól készült szobába vezetett, melly nem volt olly magas, hogy benne állni lehetett volna. Ez alatt kemencze vala. Setét volt e' hely, 's az elitélt mez nélkül záraték bele. Kezdetkor az itt tartózkodás hivesnek látszik neki: de lassan annyira megmelegül az, hogy a' hőség tikkasztó lesz, 's a' vér rendkívüli sebességgel tolul a' fejbe. Nem sokára szellő bocsáttatik a' harangba, 's az áldozat könnyebbülve lehel. De ezután ismét fojtó lesz a' meleg; a' padozat tüzesül; a' szerencsétlen föl- fölszökel, bög, tagjai ellankadnak, idegei kiszáradnak — még egy két percz, 's a' halál eljő szabadítani, jót tenni. — De nem! — a' kinzóknak ügyes dühe el tudá a' hamar véget halasztani. A' tüzes vaspadozat félrevonattatik, 's jéghideg márvány-tábla jó helyébe, mig fölülről nagy vízcseppek esnek az áldozatnak gőzölgő sebhelyeire. Ez sem tart soká; elhuzattatik a' márvány, az elitélt ismét izzó vásra esik. Rettenetes kiáltás jó a' kinzottnak melljéből; görcsös vonaglásokban hentereg

a' test, 's az ájuldozó küzdelemnek néhány percze után gyengébb a' nyögés. Kevéssel később egy idomtalan fekete hústömeget huznakki a' kinzók a' tűzüregből, 's alajtón keresztül a' lagunába vetik.

Ez volt ama Miollano sorsa, kiről a' két sajkas beszélgetett, 's kit ők Morentali gróf legutolsó áldozatai egyikének írtak - le. Egy másíknak nem sokára kell vala előtte megjelenendnie.

A' gróf pamlagon ül a' titkos tanács teremében, fejét kevésé előre görbesztván, egy velencei nagynak tunya helyzetében. Kétes világot adtak a' lámpák, 's két csak félig öltözött alakos szigorú mozdulatlanságban áll az ülő előtt.

„Eresszétek - be azon ebet!“ — kiált a' gróf; és Speranza, a' szerencsétlen sajkas, tüstént megjelenik nehéz békókban bírója előtt.

„Lám, hisz' itt vagy! — van-e ismét uj regécskéd nekem elbeszélni való?“

„Ah! — mond halál-sápadtan Speranza — nagyságos uram!“ — 's az irtózás elfojtá szavát.

„Közlök veled valamit — folytatá Morentali keserű gunynyal — csak kár, hogy másnak ismét el nem beszélheted.“

„Nagyságos uram! emlékezz ígéretedre.“

„Ígéretem a' hallgatásról legyen teljesülve. Tekints körül, 's hidd-el, hogy itt senki sincs, ki regédet Morentali grófról, vagy kiáltásodat hallhassa!“

„Emlékezz nagyságos uram, hogy a' regolai herczeget szolgálom!“

„Hogy' feledhetném azt?! — Éppen azért szorgoskodni fogok, hogy Antonio többé meg ne találjon. A' csalárd viz palotája előtt vihetné-el testedet, melly tudtomra a' lagunával nincs kapcsolatban.“

„Kegyelem! — lelked üdvére kérlek!“ —

„Hát a' fenyegetések után kérelemre térsz? Jól! — de kéréseid késők; mert már e' barátim jobbra és balra készek levonni néhány ruhadarabodat, 's neked éldeletet készíteni, mellyről soha sem álmodtál.“

Egy jeladásra levétettek Speranza lánczai 's meze övezeteig.“

„Ha azonban — folytatá Morentali — a' kinzás valamelly neméhez különös hajlamot ézenél magadban, mondd-ki bátran, 's mi törekedni fogunk izlésed szerint szolgálhatni. Itt a' létrák, a' kerék, az olvasztott ónfürdő — vagy tán inkább tetszik a' beretvákkaal telt hordó? — Mivel azonban gyengéd érzelműnek látszol, leginkább fogsz te a' tűzboltba illeni, mellyben kevés hét előtt

Miollano bajtársod kiadá lelkét; mert vétkezett, egy leány hajfodrai között bizonyos brillantokra ismervén, mellyek az előtt egy velencei nemesnek tulajdona valának. Te megtaláltad testét; tudni fogod hát némileg, milly hatást szül a' büntetés, mellyet szenved. Valóban ő az alkalmazott kinhelynek dicséretére vált; ordítása keresztül ható, küzdése a' fájdalommal jeles volt; mert herkulesi ereje csak lassan lassan hanyatlott. Magam is jelen valék a' működésnél, melly testét majdnem porrá változtatá. Életemben nem volt nagyobb gyönyöröm. Mit vélsz tehát, nem akarnád barátodat utánozni?

E' beszéd közben Speranza, mint félig alvó, állott a' gróf előtt: de midőn a' kérlelhetlen Morentali e' pokoli szavaknak utószót kimondá, szélütött gyanánt rogyott a' földre.

Morentali nevetett.

„Nem érdemel fáradságot mostani állapotjában kinoztatni e' tökfeket. Vigyétek a' sebészhez, hogy őt képessé tegye még az éjjel másodszor is ide hozatásra!”

Mig ez megtörténik, pillantsunk keresztül a' grófnak életpályáján.

Kis korától fogva a' társaság hivatalainak legalsóbb fokaitól a' legmagasabbakra emelkedett. Homályos hírek keringének e' felől: de Morentali, egyike a' Tízek tanácsának, rettegetéssel tudott hallgatásra kényszeríteni. Egy szép és fő nemű velencei nővel volt hites életben, ki neki fiú és leány iker-testvéreket szült. A' fiú néhány év után a' Morentali-palotának erkélyéről vízbe zuhant dajkája kezeiből, ki az általuszó sajkákon melázott szemeivel. E' fölött kétségbe esve 's a' grófnak kérlelhetlen keménységétől félve a' gyermek után rohant. — Érettebb korba léptekor vonakodék Morentali hittal lekötöni magát; részesülvén még is a' születés és gazdagság minden jogában, gyanút gerjeszte gyakor sétáival a' városnak távolabbi részeiben, egyéb czélok tüzettségén-ki azoknak, mint mozgás vagy alamizsna-osztogatás.

Kevés idő előtt egy barna szemű leány hajaiban, ki szent József utzában lakott, különös idomú drága ékszer figyelmet ébreszte. A' leány legkevesebbé sem látszott azt az emberek kandiságától elvonni akarni; 's egy este, midőn Adria vizein sétahajózást tön, egyik sajkának fiatal kormányosa nem tartózkodhaték így kiáltani-föl: „Mennyeinek szentjei! esküdni mernék lelkem üdvére, hogy e' fejdísz éppen az“..... — Egy jó barátnak evező lapát által föltört tenyere nyomult a' gondatlannak ajkára, akadályozandó a' fölkiáltás bevégezhetését.

Még azon este a' Tízek tanácsának börtönébe vettetett Miollano. Kihallgattaték az őt keményen faggató Morentali által, de

egyéb feleletet adni nem tudott, mint, hogy a' drágaköveket ismeri; noha visszaemlékezni nem képes, kiéi legyenek? — Morentali ezzel meg nem elégedett, 's a' rendkívüli kintpadra vezetteté őt: de vallomása csak az előbbi maradt. A' gróf félvén, nehogy e' fiatal ember többet láthatott legyen, sem mint könnyű szerrel menekülhessen, — a' tűzbolti rettenetes büntetésre ítélé őt, 's e' pokoli jelenet nézetének hajborzasztó gyönyörűségét szerzé magának. Azonban, mint villám, egy rettenetes gondolat sujtá őt, és nem hagyá-el nappal, sem éjjel. Elhatározá e' végett a' híres csillagászt kérdőre venni, ki a' dogepalotának egyik szárnyát laká. Sok feküdt ebben, elhihetővé tenni a' nép előtt, hogy a' Tízek tanácsának munkálatait természetfölötti hatalom igazgatja. — Többnyire Colombo Asprenici hire nem csupa népmondán alapult. — Éjfél előtt köpönyegbe burkoltan, kíséret nélkül, lépett a' gróf a' bűvész lakába.

Több nagy teremén ment keresztül Morentali, mellyek setét karzatok által öszvekapcsolva a' böleselkedésnek e' helyét minden alkalmatlan látogatástól megóvák. Őrködék ezek fölött a' félelem is, melly e' komoly falak között minden lehelettel közösült. Bártran haladott még is Morentali ama kis belszobáig, mellyben Colombo kétes homályban éji tanulmányainak áldozék. Egyébiránt Asprenici természetén semmi nagyszerű. Közép termetű, bágyadt testalkatú, nem idősb negyvenesnél, szakála az akkori divat szerint; övezetéről vékony lánczon ezüst gyilok függ. Egy átlátszó gömb, mellynek közepén valami vereslett; néhány matematikai eszközök imitt amott elszórva; számtalan papiros és pargamenok, 's egy kis oszlop fekete márványból, tele ismeretlen jelekkel — ezek valának legkitünőbb bútorai a' tanulási szobának. Asprenici háta mögött egy nagy ablak volt, de a' mellyen nem látszhatott a' hold fénye, noha Velenczét holdtölte világítá, midőn Morentali a' látogatást tev.

A' gróf levette alakját, 's köszönté a' bűvészt.

„Milly szerencsés eset — így szól Asprenici — szerzé a' titkos tanok alázatos buvárának a' velencei legnemesb senator látogatását?”

„Remélve, hogy e' háborgatást rossz neven nem veended, segedelmet jöttem kérni, millyent csupán tőled nyerhetek.”

„Ha nem ismerném is a' Morentali gróf nevet, kényszeritné a' vendégszeretet, mellyet e' dicső városban élvezek, minden tehetséggel e' fennséges ur gyermekének szolgálnom. Szólj gróf! parancsolj egészen velem!”

„Bölcs Asprenici! te, kinek elég a' történet parányi körülményét tudni, hogy egész összefüggését ismerd — te bizonynyal ki-segitendes engem kétségemből. — Nem rég e' palotának egyik börtönében kiadá lelkét egy szerencsétlen, ki engem megbántott. A' vallatásban drága fejdíszot emlegetett ő, mellyhez képzeletem ereje rendes dolgokat csatol. Fölvilágítást kívánnék nyerni ez ügyben, 's tőled várom ítéletemet.“

„A' szerencsétlennek neve?“

„Miollano! “ — — viszonzá a' gróf tompa hangon.

„Te gróf ur! a' fejdíszot egy leánynak adád a' városban. Mint jutál birtokába?“

„Nagy kincshez tartozik az, melly régóta családomnál van. Csak azért választám - ki, mert egyiránt szépnek 's nem fölötte nagy értékűnek véltem.“

„E' talány megfejtése nincs halalmamban: azonban kérlek, e' dolgot tulságig ne üzd. Nem elégedhetél-meg a' valószinnel, hogy Miollano meggondolatlanul hallatá magát, mit tán önzésből elismerni nem akart; vagy éppen, hogy más kincset értett?“

„Nem jöttem Asprenici! magamat elszánt lépteimről általad visszajesztenni; inkább kérlek, elégíts - ki tüstént azon eszközök által, mellyeken egyedül te parancsolsz. Nem akarom hosszan kérdeni, milly jutalmat kívánsz fáradságodért — tev é hozzá a' gróf, miközben nehéz erszényét asztalra tev é.

„Mondtam gróf ur! hogy én engedni fogok; de éberséggel fegyverezd-fel magad' annak eljöttekor, ki egyedül képes kérdéseidre felelni; addig ülj-le, és vesztegelj csendesesen.“

Colombo Asprenici fölkelt; gyilkot vön - ki egy háta mögött álló szekrényéből, mellyet műszerileg készített remek hüvelyéből kivonván, bal kezében tartott. Jobbjával egy veres foltokkal ellátott fakó-réz lánczot egyik végével a' főlebb leírt márvány oszlophoz csatolt, másik végével pedig az átlátszó gömb alá helyzett, mellynek közepén a' veres szín most izzó tüzként égett; azután a' szobának egyik szögéhez fordult. Kiáltás, utóbb nagy harangszó hallatszott, 's úgy látszék Morentalinak, mintha szikrákat szórna Asprenici keze, valahányszor a' falat érinté. Hamar eltűntek ezen látványok, 's a' bűvész most visszafordult a' gömb felé. A' gyilokkal megérinti a' lánczot, 's kialudt a' gömbnek veres fénye; egy irtóztató bögés, vad állatéhoz hasonló hallatszott, és sűrű setétség uralkodék köröskörül. Kisded láng támadt az oszlopon, mellynek írásai hirtelen világítani kezdenek. Ismét azon bögés hallatszott, 's a' bűvész szobáját újra setétség szállá-meg. Ez még is vendégét kézen fogván az oszlophoz vezeté, melly nem messze állott az ablaktól.

Midőn Asprenici ez ablakot megnyitá, harmadszor hallatszott az irtóztató bőgés, 's Morentali egy végetlen területen pillanthata keresztül. Ugy látá, mintha éj volna, de hold nem világított az égen; minden tárgy úgy mutatkozik, mint álomban szoktuk látni őket.

(*Vége következik.*)

PESTI VIZSGÁLÓ.

A' pünköszthétfői népinnepet Budán, a' ligetszugban, jóformán élénkteleenné tette a' már délelőtti kétes és változó idő, 's a' délutáni zápor. Egyáltalán majusunk időjárása olly változó, hogy a' szabadban mulatni szeretők nem igen bizhatnak ugyan azon egy napnak állandóságában,

TERMÉSZETI TÖRTÉNET 'S TUDOMÁNY.

Czetek fajai. (*Folytatása.*)

Teste valamivel könnyebb a' viznél, 's ennek következtében, ha csendesen van, hátának egy része 's lélekző lyukai folyvást kiállnak a' vízből; azonban e' vízből kitünő részek csak egy huszadát teszik az egésznek. Kímülése után egy napra felpuffad, 's ekkor már testének egy harmada van vízen fölül. — Lehelése közben több singnyi magas gőzet fuj-ki, melly helyett kevéssel halála előtt csupán vért fecskendez-szét. Legerősebben lehel gyors uszás közben, vagy midőn hosszas elbukás után a' mélyből felszáll, még pedig egy percz alatt 4—5-ször. Viz alatt 5—10 perczig, ha eszi k, 15—20 perczig is mulathat.

Háborítatlanul mintegy német mértföldet halad, mi közben farkával ferde oldalmozgásokat csinál; üldöztetve két, sőt harmadfél német mértföldnyit is halad, mi közben farkszárnyának hol alsó hol felső részével csapkodja a' vizeket, 's e' szerint fejét hol víz alatt hol fölötte hordja; e' haladását az Angolok *going head out* 's a' Hollandok és Németek *Stert aut* nak mondják. Oldalszárnyait sulyegyenül használja. Bukdosva olly gyorsággal halad, mint a' víz színén, az az, egy óra alatt két mértföldet; de illy menéssel hamarabb is kifárad. Ha farkával a' vízre csap, fél sőt három negyed mértföldnyire is elhallatszik a' csattanás. A' víz fölött történőket nem igen hallja; annál jobban észre veszi azonban a' víz alatt végbe menőket, p. o. az evező lapátok csattogását. Tiszta időben víz alatt messzire látnak. E' szerint legalkalmasabb kissé dagadozó habokon 's hátulról megközelíteni őket. Ha nem mélyen van víz alatt, a' tenger felületének mozgása árulja-el hollétét; ha jég közt van, szárnyairól ismerhetni reá

A' grönlandi czet különféle apró, héjatlan, főtt ollótlan rákhoz hasonló állatkákkal táplálja magát, mellyek egészen lágyak 's ujjak között szétzúzva zsirnemű nedvet bocsátnak magukból. Ez állatok többnyire borsó idomú és nagyságúak, hasonlók a' szárnyas pókhoz, és olly lassan mozognak, hogy végetlen mennyiségben lehet őket a' vízből kimeríteni. Ezek ismét más apróbb állatokkal (a' lágy férgek neméből) élnek, mellyeknek myriadjai annyira ellépik a' vizet, hogy gyakran annak színét sem lehet megkülönböztetni; ez utóbbiak olly parányiak, hogy nagyító üvegen keresztül is alig látszanak, 's egy valakinek felszámítása szerint egy hüvelknyi téren 23.887.882 illy ál-

latka hemzseg. Midőn a' grönlandi czet eszik, víz alá merül, iszonyú száját feltárja 's ismét bezárja, és az állatkák az inyesontok rostjain fűgve maradnak, a' víz pedig két felől kiömlik; 12 lányi hosszú nyelvvel (melly után ellensége, a' fűrészhál, igen áhitozik) összeszedi harácsát, és szűk torkán keresztül, melly békes természetére mutat, gyomrába bocsátja.

A' testnek erős, kellemetlen szaga okozza, hogy a' halászcapat parancsnokai ritkán vizsgálják-meg a' czet gyomrát. Ha illyesmi koronként még is megtörténik, a' gyomorban 10—12 összetett maroknyit találnak az említett állatkákból, 's egy maroknyi vizinövényt, melly Spitzberga öbleiben 's a' határos vizek sekélyesb helyein bőven tenyészik.

A' jó haltanyát, melly bőven tenyésztett élelmi szereivel a' czetet magához csalja, azonnal megismerik a' parancsnokok; mert itt a' víz szokott kékes színe helyett zavaros, 's nem ritkán sűrű és átláthatlan. Minthogy o' körülmény leggyakoribb Spitzberga öbleiben, a' czetek ide vonultak, és csak akkor hagyák oda, midőn szakadatlanul 's kegyetlenül üldöztetének. E' kedvencz helyökre vissza nem tértök okának azon körülményt hiszik, hogy a' vízfenék még azon időből, midőn a' parton nyuzták-meg őket, tömve van csont-halmokkal. Már most mintegy ösztönné vált ez állatokban a' nyílt tengernek kerülése és jég közé vonulás. Sebesült társaik a' testükbe ragadt szigonynyal és kötéllel közükbe vergődven, új rémülést terjesztnek-el köztök.

Lehelés közben zsirt vet-ki; ha a' víz felületén illyet látnak a' halászok uszni, jele, hogy a' czet nem rég távozott onnan.

A' jégtöredékekben Spitzberga és Grönland 's a' szélesség 76—80-dik foka között szokták üldözni a' czetet.

Legkedvezőbb idő a' czethalászatra egy kemény tél utáni nyár, midőn a' jég délnek fekszik; ezt a' halászok könnyen észre veszik, minthogy fekvését évenként felszokták jegyezni. Illyenkor a' Spitzberga és Nowa Zembla között lakók is előjönnek a' szigonyászok legnagyobb öröme, kik ezeket, mellyek kurtábbak, vastagabbak, világosb színűebbek, és könnyebben foghatók, mint a' nyugoti jégben lakók — különböztetésül dél-jegi hálnak nevezik. Némelylek e' fajból Grönland partjain maradnak; a' parancsnokok, kik néhányan birtokába jutottak, nem győzik vastag 's puha szalonnáját eléggé dicsérni. E' fajnak színe világos, a' nyugotié gyász fekete, 's így a' szürkék alfajuk lesznek. A' keleti hal apróra tördelt jeget szeret; a' nyugoti pedig, melly a' halászok véleménye szerint délnek, Farewel fok körül Davisut felé, kirándulásokat tesz, a' nagy táblákban uszkáló jeget keresi.

Kirándulások a' Hudson-öbölbe és Davis utra már régente tétettek, néha néha szerencsével, de nem ritkán sikeretlen is. A' Spitzberga körüli czethalászathoz sok kíváncsít: de kivált pénz, szerenese és éles elme.

Grönlandi czetre Afrika és déli Amerika partjain is találtak. Ugyan azon egy faj-e ez is a' Spitzberga körülivel, még nincs bebizonyítva. Ez utóbbiak gyakran körülutazzák az északi föld-sarkot. Ázsia keleti partjain egy czetben szigonyt találtak, melly bélyegéről ítélve az északi-társaság embereie volt. H o r n s e a u r birtokán, Scarboroughban, egy kö-el van, melly valószínűleg valamely gerely hegye volt, 's Spitzbergánál egy czet szalonnájában találtatott. Honnan kerülhetett ez oda, holott az Eskimók is már rég óta vas fegyverrel élnek? Szinte hajlandó az ember hinni, hogy azt a' kadjaki Aleutok vetették-ki Amerika észak-nyugoti partjain, 's a' hal vele nyugotról a' föld-sark körül keletnek vonult.

(*Fége következik.*)

EMLEKMONDÁS.

S z e r e n c s e.

Forgó viszontság járma alatt nyögünk,
Tündér szerencsénk kénye hány, vet,
Játszva emel, 's mosolyogva ver-le.

BERZSENYI után —

A' szerelem olyan vendég, mint a' nagy ur szegény háznál; magát csak kielégítné az ember, de kísérői ezer bajt okoznak.

SZALAY BENJAMIN után Fejérváry.

Próbakő. A' nők angyaliságát szerencsétlenségünkben ismerjük leginkább ki; ez a' próbakő, mely elválasztja, aranyat birunk-e, vagy csak sűrű fényt hazudó érzet.

VAJDA után K. H. K. J.

Az élet nem egyéb hegyre menésnél. A' gyermek ezer virág közül lép-ki; mintegy közepeig virány-dús a' hegy; azontul először a' fák tűnek-el, utóbb a' bokrok; fenn az ormon csupán kő van, mely felett a' lég csipősen lengedez, visszatekintve pedig a' virágok színéből semmit sem vehetni-ki; — mást nem viszünk-fel magunkkal, mint dobogó szívet 's a' szélről könyező szemeket, és még az ég is, mely lenn a' gyermek felett vidám 's kék volt, fenn, az ősz feje felett borús és fenyegető. Hova, hova most? —

Schäfer után Rőjtöki.

Tréfarejtvény.

Keresztnev, de erre ritkán keresztelnek.
Feje 's lába nélkül vége a' Németnek.

N. N.

Előbbi rejtvény: RÉTES.

Figyelmeztetés. A' Pesten junius elején tartandó Medard-vásár legbiztosabb alkalmul szolgálván t. cz. pártfogóinknak e' lapok jövő fél évi díjját egyenesen a' kiadó hivatalba felküldhetni — figyelmeztetjük a' t. olvasókat, hogy e' folyóiratnak közelítő második fél évi folyamatjára az előfizetés már elfogadtatik. Tisztelettel kérjük ez uttal ismét pártfogóinkat, kik félben szakadás nélkül ohajtják venni az említett lapokat, hogy a' közelebbi fél évre járandó folyamat iránt legalább junius közepeig akár itt a' kiadónál akár a' cs. k. postahivatalokon méltóztassanak rendelkezni; mert a' vidéki postákon későbbben tett rendelmények közönségesen olly későn küldetnek-fel a' pestbudai főpostahivatalokra, hogy (az illető borítékok nyomtatása sem történhetvén-meg azonnal) az illy elkésett előfizetők félbenszakadás nélkül nem kaphatják-meg ohajtott hirlapjaikat.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.